

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta tat-30 ta' April, 2008

Citazzjoni Numru. 317/1995/1

Godwin Lucas u Mary Rose Lucas

Versus

Nicola Romano

F'din il-kawża l-atturi qegħdin ifittxu għad-danni għax igħidu illi l-konvenut ma wettaqx sew xogħol mogħti lilu b'appalt.

lċ-ċitazzjoni tgħid illi l-atturi kienu qabbdu lill-konvenut jagħmel xogħol ta' tikħil ta' ħitan u tqegħid ta' kamra tal-banju fid-dar numru 57, Triq Hookham Frere, Guardamangia. Ix-xogħol ta' tikħil kellu jiswa elfejn u tmien mitt lira (Lm2,800) – daqs sitt elef, ħames mija u tnejn u għoxrin euro u ħamsa u għoxrin centeżmu (€6,522.25) – iżda l-atturi žiedu xogħol ieħor li jiswa madwar tliet mitt lira (Lm300) – daqs sitt mija u tmienja u disgħin euro u wieħed u tmenin centeżmu (€698.81) – biex b'hekk b'kollox ix-xogħol ġie jiswa tliet elef u mitt lira

(Lm3,100) – daqs sebat elef, mitejn u wieħed u għoxrin euro u sitt ċenteżmi (€7,221.06) – li minnhom l-atturi għa' hallsu lill-konvenut tlitt elef lira (Lm3,000) – daqs sitt elef, disa' mija u tmienja u tmenin euro u tnax-il ċenteżmu (€6,988.12).

Ix-xogħol, iżda, ma sarx kif iridu l-arti u s-sengħa, ma huwiex tal-kwalità miftiehma u ma huwiex skond il-kampjun muri lill-atturi, li kellhom iqabdbu nies oħra biex iduru xogħol magħmul mill-konvenut li għa' kien tħallas tiegħu.

Għalhekk, igħidu l-atturi, għax il-konvenut ma wettaqx sew ix-xogħol li ntrabat li jagħmel, huma garrbu danni u għandha tintraddilhom parti minn dak li għa' hallsu biex tagħmel tajjeb għax-xogħol ħażin.

Barra minn hekk, il-kamra tal-banju mqiegħda mill-konvenut ma tqegħditx kif iridu l-arti u s-sengħa, u hija difettuża. Għalhekk, din il-kamra tal-banju, li nxtrat mill-atturi, trid tinqala' u l-atturi garrbu spejjeż u danni sostanzjali.

Għal dawn ir-raġunijiet l-atturi fetħu din il-kawża u qegħdin jitolbu illi l-qorti:

1. tgħid illi l-konvenut ma ħadimx ix-xogħol mogħti lill-kif iridu l-arti u s-sengħa, u b'hekk ikkawża danni lill-atturi;
2. tillikwida d-danni li garrbu l-atturi minħabba t-tqegħid ħażin tal-kamra tal-banju u x-xogħol ħażin ta' tikkil;
3. tikkundanna lill-konvenut iħallas id-danni hekk likwidati flimkien ma' l-imgħax u l-ispejjeż, fosthom dawk ta' ittra bonarja u ta' ittra ufficjali.

Il-konvenut ressaq dawn l-eċċezzjonijiet:

1. it-talba dwar it-tikkil ma tistax tintlaqa' għax l-atturi, kif stqarrew huma stess, minjeddom qabdbu lil terzi biex ikomplu fuq ix-xogħol tal-konvenut bla ma kisbu dikjarazzjoni għudizzjarja ta' nuqqas tal-konvenut;
2. it-talba dwar il-kamra tal-banju ma tistax tintlaqa' għax il-konvenut ma għamel xejn ħażin u kollox sar kif iridu l-arti u s-sengħa; u
3. lill-konvenut ma waslulux l-ittri msemija fiċ-ċitazzjoni, u għalih huwa ovvju illi din il-kawża saret bħala konsegwenza tat-talba li għamel hu biex jithallas dak li fadallu jieħu ta' l-appalt.

Il-konvenut inqeda wkoll bil-proċeduri mibdija mill-atturi biex ressaq b'rikonvenzjoni l-kontro-talba tiegħu. Fisser

illi l-atturi fadlilhom jagħtuh elf u mitt lira (Lm1,200) – daqs elfejn, seba' mija u ħamsa u disgħin euro u ħamsa u għoxrin ċenteżmu (€2,795.25) – għax-xogħol li qabbduh jagħmel b'appalt, iżda għalxejn sejñilhom, ukoll uffiċjalment, biex iħallsuh. Għalhekk talab illi l-qorti tikkundanna lill-atturi jħallsuh elf u mitejn lira (Lm1,200) – elfejn, seba' mija u ħamsa u disgħin euro u ħamsa u għoxrin ċenteżmu (€2,795.25) – flimkien ma' l-imgħax u l-ispejjeż, fosthom dawk ta' ittra uffiċjali.

L-atturi wiegħbu b'dawn l-eċċezzjonijiet:

1. it-talba tal-konvenut hija “infondata fil-fatt u fid-dritt”;
2. il-konvenut għa tħallas tax-xogħol u l-atturi ma għandhom jagħtuh xejn; anzi huwa l-konvenut li għandu jagħti lilhom, għar-raġunijiet mogħtija fiċ-ċitazzjoni;
3. il-konvenut irċieva l-ittri kollha li bagħtulu l-atturi, tant illi kien hemm ukoll diskussjonijiet ma' l-avukat li dak iż-żmien kellu l-konvenut.

Billi l-kwistjoni f'din il-kawża hija x'aktarx teknika, il-qorti b'dikriet tas-26 ta' Mejju 1995 ħatret perit tekniku. Dan eventwalment, wara erbgħa u tletin (34) seduta u erba' (4) aċċessi, ħalef ir-rapport tiegħu fis-17 ta' Marzu 2004.

B'nota tat-18 ta' Marzu 2004 l-atturi talbu illi jinħatru periti addizzjonali, iżda b'nota oħra tat-18 t'Ottubru 2004 irrinunzjaw għal din it-talba u talbu, minflok, illi jagħmlu eskussjoni tal-perit tekniku. Din l-eskussjoni iżda ma setgħetx issir minħabba fl-istat ta' saħħa tal-perit, u l-atturi fl-20 t'Ottubru 2006 talbu minflok illi jithallew iressqu biex jixhed perit *ex parte*. Minħabba fiċ-ċirkostanzi eċċezzjonali l-qorti b'dikriet mogħti dakinhar laqgħet it-talba iżda l-attur baqgħu ma ressqux ix-xieħda ta' perit *ex parte*. Il-qorti għalhekk b'dikriet tat-12 t'Ottubru 2007 qieset magħluq il-ġbir tax-xieħda u tat lill-partijiet żmien biex jagħmlu sottomissjonijiet bil-miktub. L-atturi għamlu dan b'nota tal-15 ta' Novembru 2007 iżda l-konvenut baqa' ma wegħibx, u l-kawża ġiet differita għallum għas-sentenza.

Mill-provi ħareġ illi dwar ix-xogħol ta' tikñil il-partijiet kienu ftieħmu fuq rata ta' erba liri (Lm4) – daqs disa' euro u tnejn u tletin ċenteżmu (€9.32) – kull metru kwadru. Billi kien hemm madwar seba' mitt metru kwadru (700m²) ix-xogħol kellu jiġi jiswa elfejn u tmien mitt lira (Lm2,800) – daqs sitt elef, ħames mija u tnejn u għoxrin euro u ħamsa

u għoxrin ċenteżmu (€6,522.25). Dwar ix-xogħol żejjed – madwar tliet mitt metru kwadru (300m²) – il-konvenut qiegħed jippretendi ħlas bl-istess rata, li jiġi elf u mitejn lira (Lm1,200) – daqs elfejn, seba' mija u ħamsa u disgħin euro u ħamsa u għoxrin ċenteżmu (€2,795.25) – waqt illi l-attur qegħdin igħidu illi ta dan ix-xogħol żejjed għandhom iħallsu biss mitejn lira (Lm200) – daqs erba' mija u ħamsa u sittin euro u sebgħa u tmenin ċenteżmu (€465.87).

Wara li ħa l-kejl, il-perit tekniku kien tal-fehma illi x-xogħol żejjed għandu jiswa ħames mija u tnejn u tletin lira u tnejn u disgħin ċenteżmu (Lm532.92) – daqs elf, mitejn u wieħed u erbgħin euro u sebgħa u tletin ċenteżmu (€1,241.37). Ukoll, il-perit ma sabx illi x-xogħol sar ħażin, u illi l-attur stess kien aċċetta x-xogħol li sar.

Mix-xiehda ħareġ ukoll iżda illi xi xogħol li kien beda l-konvenut baqa' ma lestiehx u l-atturi kellhom iqabbd u terzi u ħallsuhom ħamsa u disgħin lira (Lm95) – daqs mitejn u wieħed u għoxrin euro u disgħa u għoxrin ċenteżmu (€221.29) – biex ilestuh.

Dwar it-tqegħid tal-kamra tal-banju, il-perit sab illi tassew illi t-tqegħid tal-madum ma huwiex sew. Mix-xiehda ħareġ ukoll iżda illi l-konvenut kien qal lill-attur, qabel ma beda jqiegħed, illi l-madum ma kienx ta' kwalità tajba, iżda l-attur, ukoll wara li ikkonsulta mal-fornitur tal-madum, baqa' jinsisti illi kien tajjeb u ried illi l-konvenut ikompli jqiegħed. Meta iżda ra l-kwalità tax-xogħol l-attur ma ħalliex lill-konvenut ikompli. Issa l-konvenut qiegħed igħid illi x-xogħol ma huwiex sew mhux għax ħadem ħażin hu iżda għax il-madum kien ta' kwalità inferjuri.

Dwar it-tikħil

Mir-rapport tal-perit tekniku jidher illi tat-tikħil il-konvenut kellu jieħu ħlas ta' elfejn u tmien mitt lira (Lm2,800) – daqs sitt elef, ħames mija u tnejn u għoxrin euro u ħamsa u għoxrin ċenteżmu (€6,522.25) – għax-xogħol li sar taħt il-ftehim oriġinali u mija u tnejn u tletin lira u tnejn u disgħin ċenteżmu (Lm532.92) – daqs elf, mitejn u wieħed u erbgħin euro u sebgħa u tletin ċenteżmu (€1,241.37) – għax-xogħol żejjed kalkolat bl-istess rata, b'kollox tlitt elef, tliet mija u tnejn u tletin lira u tnejn u disgħin ċenteżmu (Lm3,332.92) – daqs sebat elef, seba' mija u tlieta u sittin euro u tnejn u sittin ċenteżmu (€7,763.62).

Rajna iżda illi l-atturi kellhom iħallsu ħamsa u disgħin lira (Lm95) – daqs mitejn u wieħed u għoxrin euro u disgħa u għoxrin ċenteżmu (€221.29) – għax-xogħol li l-konvenut baqa' ma għamilx. Tassew illi l-atturi qabbd u lil min ikompli dan ix-xogħol qabel ma ngħataw is-setgħa b'sentenza li jagħmlu hekk; tassew ukoll illi l-emendi li saru bis-saħħa ta' l-art. 4 ta' l-Att numru IV ta' l-1995 fl-art. 1640 tal-Kodiċi Ċivili – li jagħtu lil min ikun ta x-xogħol is-setgħa li jħoll il-kuntratt meta jrid – kienu għadhom ma daħlux fis-seħħ dak iż-żmien. Madankollu, ladarba kien il-konvenut li ħalla x-xogħol mhux lest u għalhekk, effettivament, kien hu li b'għemilu ħall l-appalt, l-atturi ma għandhomx ikunu mgiegħla jibqgħu b'xogħol nofs leħja minħabba fin-nuqqas tal-konvenut, u dan ma jistax jinqeda b'nuqqas tiegħu – *venire contra factum proprium* – biex jieħu vantaġġ proċedurali.

L-ewwel eċċezzjoni tal-konvenut hija għalhekk miċħuda.

Għalhekk in-nefqa ta' ħamsa u disgħin lira (Lm95) – daqs mitejn u wieħed u għoxrin euro u disgħa u għoxrin ċenteżmu (€221.29) – għandha titnaqqas minn dak li għandu jieħu l-konvenut.

B'kollox għalhekk għall-appalt ta' tikħil il-konvenut kellu jieħu tlitt elef, mitejn u sebgħa tletin lira u tnejn u disgħin ċenteżmu (Lm3,237.92) – daqs sebat elef, ħames mija u tnejn u erbgħin euro u tlieta u tletin ċenteżmu (€7,542.33).

L-atturi ħallsu tlitt elef lira (Lm3,000) – daqs sitt elef, disa' mija u tmienja u tmenin euro u tnax-il ċenteżmu (€6,988.12) – akkont, u għalhekk fadlilhom iħallsu mitejn u sebgħa tletin lira u tnejn u disgħin ċenteżmu (Lm237.92) – daqs ħames mija u erbgħa u ħamsin euro u wieħed u għoxrin ċenteżmu (€554.21).

Dwar il-kamra tal-banju

Dwar il-kamra tal-banju jidher mir-rapport tal-perit illi x-xogħol sar ħażin minħabba l-kwalità tal-madum.

Il-qorti iżda hija tal-fehma illi kien imiss lill-konvenut, bħala bniedem tas-sengħa li fil-materja jifhem aktar mill-attur, illi jirrifjuta li jaħdem b'materjal ħażin, minkejja l-insistenza ta' l-attur illi l-materjal kien tajjeb. Għalhekk huwa l-konvenut li għandu jwieġeb għax-xogħol li ħareġ ħażin minħabba l-kwalità inferjuri tal-materjal.

L-atturi qegħdin igħidu illi ġarrbu danni li jikkonsistu kemm f'dak li nefqu biex xtraw il-materjal u kemm f'dak li għad iridu jonfqu biex jitneħħa x-xogħol ħażin.

Il-materjal intgħażel mill-atturi u, billi kien ta' kwalità inferjuri, kien xorta jkollu jitneħħa ukoll li kieku tqiegħed minn min għaraf jaħdem aħjar mill-konvenut. Fil-fatt, il-perit tekniku qal illi "bil-kwalità ta' madum ipprovdut, it-twaħħil ma setax jagħti rizzultati sodisfaċenti" għax "il-madum kellu difetti fih innifsu li jippreġudikaw it-twaħħil tiegħu b'mod sodisfaċenti". Għalhekk ma huwiex xieraq illi jkun il-konvenut li jħallas għall-materjal ħażin li nxtara għalxejn mill-atturi.

Min-naħa l-oħra l-konvenut għandu jwieġeb għax-xogħol li għamel hu stess b'materjal li kien imissu irrifjuta illi juża, u għalhekk għandu jagħmel tajjeb għan-nefqa biex ix-xogħol jitneħħa.

Ma tressqitx prova dwar kemm tiġi jiswa t-tneħħija tax-xogħol li sar mill-konvenut fil-kamra tal-banju, u għalhekk il-likwidazzjoni trid issir *arbitrio boni viri*.

L-attur stess xehed illi wara li l-konvenut beda jqiegħed il-madum waqqfu "minnufih"¹ għax ix-xogħol ma għoġbux, meta l-konvenut kien laħaq qiegħed madum biss mal-ħitan. Billi għalhekk jidher illi ma kinex laħaq sar wisq xogħol l-ispiza biex jitneħħa ma għandhiex tkun wisq, u l-qorti għalhekk *arbitrio boni viri* tillikwida d-danni fis-somma ta' mitejn euro (€200) li għandha titnaqqas mill-bilanċ ta' ħames mija u erbgħa u ħamsin euro u wieħed u għoxrin ċenteżmu (€554.21) li l-atturi fadlilhom jagħtu lill-konvenut, u hekk jifdal bilanċ finali ta' tliet mija u erbgħa u ħamsin euro u wieħed u għoxrin ċenteżmu (€354.21).

Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti taqta' l-kawża u tiddisponi mit-talbiet ta' l-atturi, mill-kontro-talba tal-konvenut u mill-eċċezzjonijiet tal-partijiet billi tikkundanna lill-atturi jħallsu lill-konvenut is-somma ta' tliet mija u erbgħa u ħamsin euro u wieħed u għoxrin ċenteżmu (€354.21) flimkien ma' l-imgħaxijiet minn dakinhar illi saret talba għall-ħlas b'att ġudizzjarju.

L-ispejjeż ġudizzjarji għandhom jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

¹ Ara x-xieħda ta' l-attur fis-seduta tat-13 ta' Mejju 1996 quddiem il-perit tekniku, fol. 140.

Kopja Informali ta' Sentenza

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----